Plan for fagdag 1

R2 - 04.09.2014

Plan:

- **Teori:**
  Litt om de vanlige teknikkene for å finne ut av følger og rekker:
  - Differanse- og summefølger.
  - Bruk av kurvetilpasning. (Regresjon.)
  - Figur-tall.
  - Sammenhengen: $a_n = a_1 + \sum_{i=1}^{n-1} d_i$, der $d_i = a_{n+1} - a_n$
  - Bruk av CAS
- **Arbeidsoppgaver**

Viktig å få gjort arbeidsoppgavene!

Differanse- og summefølger

Differanser er ofte nyttige, selv om følgen ikke er aritmetisk, så la oss generalisere litt:
Vi ser på følgen

$a_n : \quad 2, 6, 12, 20, 30, 42, \ldots$

og lager en tabell for å få oversikt:

Differanser av differanser: $D^{(2)}(a_n)$	2	2	2	2	...			
Differanser: $D(a_n)$	4	6	8	10	12	...		
Følgen: a_n	2	6	12	20	30	42	...	
Sum: $A_n = \sum_{i=1}^{n-1} a_i$	0	2	8	20	40	70	112	...

(Her har vi definert: $\quad D(a_n) = a_{n+1} - a_n$
og summen $A_n = \sum_{i=1}^{n-1} a_i$ slik at $a_n = A_{n+1} - A_n = D(A_n)$.
Den vanlige summen av en følge, rekken S_n blir her da $S_n = A_{n+1}$.)

Dette er interessant!

Differansene er en lineær følge, og differansene av differansene er en konstant følge!
Det er derfor nærliggende å anta at:

Følgen a_n er et uttrykk av andre grad.
Summefølgen A_n er et uttrykk av tredje grad.

Altså at:

Graden synker med en pr. differanse!

Dette er nyttig å vite, hvis vi ønsker å bruke kurvetilpasning:

Bruk av kurvetilpasning

Da vi nå antar at a_n er av andre grad, kan vi gjøre en kurvetilpasning til punktene

$$(1, a_1) = (1, 2), \qquad (2, a_2) = (2, 6) \qquad \text{og} \qquad (3, a_3) = (3, 12)$$

som vi enten direkte;**Liste1** $= \{(1,2),\ (2,6), (3,12)\}$, eller ved hjelp av regneark legger i en liste med navn Liste1.
Så kjører vi kommandoen: **a(x)=RegPoly[Liste1,2]**
og får: **a(x)=x^2+x**
Altså har vi:

$$a_n = n^2 + n$$

Faktoriserer vi til $n(n+1)$, ser vi også lett at følgen kunne vært skrevet om til

$$1 \cdot 2,\ 2 \cdot 3,\ 3 \cdot 4,\ 4 \cdot 5, \ldots$$

altså som produktet av to naboindekser, noe som viser at vi også kunne brukt figurtall:

Figur-tall

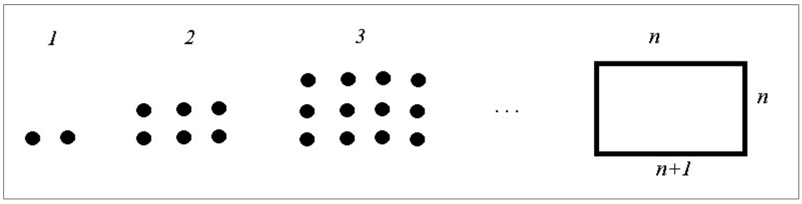

Ved å plassere prikkene i rektangler ser vi igjen at $a_n = n(n+1)$

Sammenhengen: $a_n = a_1 + \sum_{i=1}^{n-1} d_i$

Her er d_i differansene $d_i = a_{n+1} - a_n$
Fra tabellen lenger opp;

Differanser: $D(a_n)$	4	6	8	10	12	$\ldots$		
Følgen: a_n	2	6	12	20	30	42	$\ldots$	

ser vi at differansefølgen er $4, 6, 8, \ldots$ som er en aritmetisk følge

$$d_n = d_1 + d(n-1) = 4 + 2(n-1) = 2n + 2$$

Da har vi

$$\begin{aligned} a_n &= a_1 + \textstyle\sum_{i=1}^{n-1} d_i = 2 + \frac{n-1}{2}(d_1 + d_{n-1}) \qquad \text{(Bruker summeformel for aritmetisk følge.)} \\ &= 2 + \tfrac{n-1}{2}(4 + 2(n-1) + 2) = 2 + \tfrac{n-1}{2}(2n+4) = 2 + (n-1)(n+2) \\ &= 2 + n^2 - n + 2n - 2 = n^2 + n \end{aligned}$$

For å slippe regning kan vi bruke CAS:

Bruk av CAS

Kommando:	**Resultat:**	**Kommentar:**
d(n):=4+2(n-1)	d(n):=2n+2	Definerer differansefølgen
a(n)=2+Sum(d(i),i,1,n-1)	a(n):=n^2+n	Bruker formelen $a_n = a_1 + \sum_{i=1}^{n-1} d_i$
Følge[a(n),n,1,6]	{2, 6, 12, 20, 30, 42}	Tester formel

Kunne også gått videre og regnet ut summefølgen $A(n)$ på samme måte:

Følgen: a_n	2	6	12	20	30	42	$\ldots$	
Sum: $A_n = \sum_{i=1}^{n-1} a_i$	0	2	8	20	40	70	112	$\ldots$

Kommando:	**Resultat:**	**Kommentar:**
A(n):=0+Sum(a(i),i,1,n-1)	A(n):=$\frac{1}{3}$n^3 − $\frac{1}{3}$n	Bruker formelen $a_n = a_1 + \sum_{i=1}^{n-1} d_i$
S(n):=A(n+1)	S(n):=$\frac{1}{3}$n^3+n^2+$\frac{2}{3}$n	Lager rekken $S_n = A_{n+1}$
Følge[S(n),n,1,6]	{2, 8, 20, 40, 70, 112}	Tester formel

Arbeidsoppgaver

Instruks: ***Arbeid i grupper på 2. Viktig å diskutere!***

Oppgave I - Kabeltvinning

Når man tvinner kabler, får man følgende sammenheng mellom antall kordeler og tykkelse:

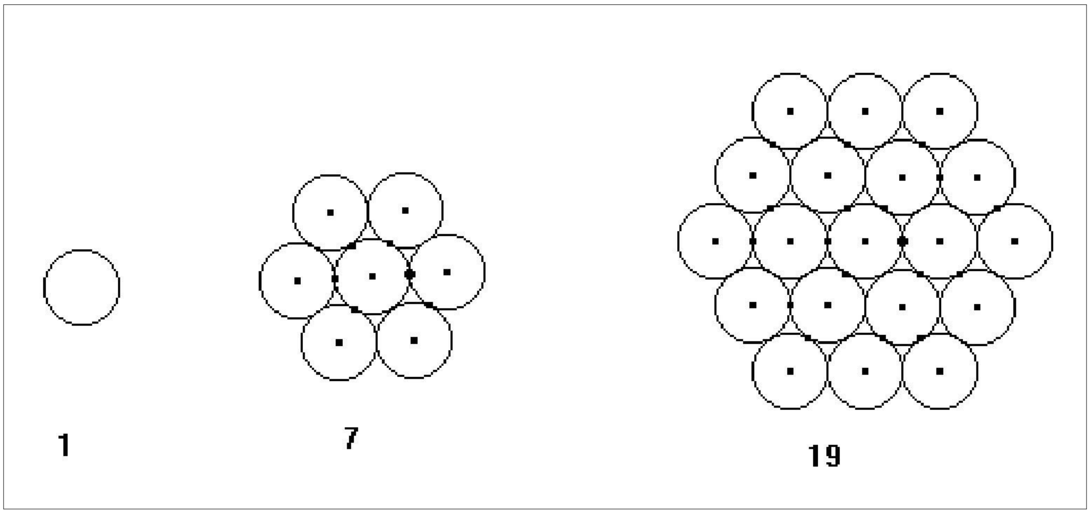

a) Hvordan går det videre? Finner du noe system?

b) Klarer du å finne et uttrykk for n'te ledd a_n?
Løs oppgaven både med figurtall, kurvetilpasning,
formelen $a_n = a_1 + \sum_{i=1}^{n-1} d_i$ og ved hjelp av CAS!

Oppgave II - Spill

Vi skal analysere følgende spill matematisk:

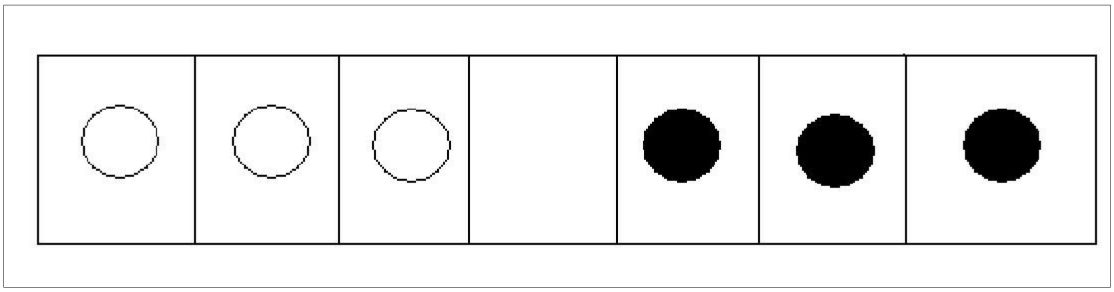

Reglene er enkle:

- Hvite brikker kan bare flyttes mot høyre, svarte bare mot venstre.
- Hvis det er et ledig felt på den andre siden av en brikke, kan brikkene hoppe over en annen brikke.
- De hvite og de svarte brikkene skal bytte plass.

a) Hvor mange trekk trenger man?

b) Fyll ut følgende tabell:

Antall brikker på hver side: n	1	2	3	4	5	$\dots$	n	$\dots$
Nødvendig antall flytt: a_n								

c) Finn systemet i tallfølgen som oppstår og finn et uttrykk for a_n.
(Igjen, løs oppgaven både med figurtall, kurvetilpasning, formelen $a_n = a_1 + \sum_{i=1}^{n-1} d_i$ og ved hjelp av CAS!)

d) Hvor mange trekk trenger man når det er 100 svarte og hvite brikker?

Oppgave III - Aktiviteten i lære boken

Vi har allerede funnet ut at summen av tallene i rad n er n^3.

a) Finn et uttrykk for første og siste tall i hver rad; f_n og s_n.

b) Bruk a) til å summere en rad og *bevise formelt* at summen er n^3.

c) Bruk formelen for summen av en aritmetisk rekke til å vise at summen $1 + 3 + 5 + \ldots + (2m - 1)$ av de første m oddetallene er m^2.

d) Bruk det du nå har funnet, til å vise at

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \ldots + n^3 = (1 + 2 + 3 + \ldots + n)^2$$

(Sagt på en annen måte: $\sum_{i=1}^{n} i^3 = (\sum_{i=1}^{n})^2$)

Videre arbeid:

Med alt du nå har lært, kan du gå tilbake og fordype deg i oppgavene vi har sett på i forrige uke:

205 med Pascals trekant:

e) Hvor finner vi differansene mellom leddene i en diagonal?
f) I rad n og diagonal/kolonne r er tallet den binomiske koeffisienten $\binom{n}{r}$,
eksempelvis $\binom{5}{3} = \frac{5^{(3)}}{3!} = \frac{5 \cdot 4 \cdot 3}{3 \cdot 2 \cdot 1} = 10$

Forklar med figur hvorfor $\binom{n}{r} = \binom{n-1}{r-1} + \binom{n-1}{r}$

213 Tetraedertallene.

215 Femkanttallene.

229 Pyramidetallene